

Kulturarvskommunen

Mariagerfjord

Navigation i den kulturelle arv

Ansøgning til Kulturarvsstyrelsen og Realdania

Mariagerfjord
KOMMUNE

Hvad skal vi med kulturarven?

"Et menneske uden historie er som et træ uden rødder." Sådan står der på en husgavl i Berlin, lige der, hvor muren lå. Citatet er et udtryk for opfattelsen af historie som grundlæggende vigtig, og det virker så selvfølgelig, at det er svært at sætte spørgsmålstejn ved det, men er det nu så vigtigt?

Kan vi ikke bare udvikle vores byer og landskaber, som vi synes? Kan vi ikke bare plastre havneområderne til med glasboliger – det er jo sådan vi kan tiltrække de pengestærke bosættere?

Svaret er: Jo, det kan vi godt, og det er også sådan kulturarven forvaltes mange steder. Men hvis man planlægger uden blik for kulturarven, snyder man sig selv og udnytter ikke områdets fulde potentiale. Kulturarven er med til at forankre os i tiden og er med til at give os en følelse af at høre til. Blikket for et områdes kulturarv kan dermed bidrage med aspekter til byplanlægningen, som løfter moderne planlægning ind i fremtiden. Kulturarven er med andre ord et udviklingsredskab. Før vi kommer til en gennemgang af kommunens interessante faste kulturarv, og hvordan vi ønsker at forvalte den, vil vi starte med begyndelsen. For at kunne bruge kulturarven som et udviklingsredskab, bliver vi nødt til at forholde os til, hvad kulturarv er, og hvordan vi kan og skal håndtere den. Derfor følger en kort diskussion af begrebet kulturarv og et blik for det kulturarvspolitiske ansvar, som vi må løfte. Diskussionen er central for den måde, vi ønsker at forvalte vores kulturhistoriske ansvar i Mariagerfjord Kommune.

Et samfund, der ikke ved noget om sin egen fortid, lider af kollektivt hukommelsestab. Et sådant samfund ved ikke, hvor det kommer fra, eller hvor det skal hen. Historie kan bruges til at knytte tilhørsforhold og som legitimering af forskellige begivenheder. Det betyder at historiebrug i høj grad skal betragtes som en magtfaktor, og man kan tale om, at et samfund fører erindrings- og identitetspolitik.

Begrebet kulturarv er et eksempel på, at vi som samfund anser fortiden som afgørende for vores identitetsdannelse. Kulturarv refererer til fænomener, der er givet høj symbolsk værdi, som derfor må bevares og beskyttes for fremtiden. At udvælge, hvad der skal have status af kulturarv, og som dermed skal bevares, er i høj grad udtryk for en magtdemonstration. Man kan altså tale om, at udvælgelsen af bevaringsværdige fænomener er kulturarvspolitik, for hvad er det, vi ønsker at bevare og huske, og hvad vælger vi at glemme?

Kulturarv er et konstrueret begreb, men det gør det ikke mindre vigtigt, da det, der er konstrueret og opfattes som en tradition, har stor betydning for dem, der identificerer sig med det. Historiebevidstheden indgår som et moment i menneskers identitetsopbygning. I den forbindelse er det afgørende at kunne etablere en forbindelse mellem fortid, nutid og fremtid.

Historiebevidstheden kan dermed bruges til at besvare eksistentielle spørgsmål om tilhørsforhold. Fænomenet kulturarv, og den måde det forvaltes på, kan ses som et talerør for samfundets historiesyn, og det viser, hvad et samfund ser som bevaringsværdigt og særegent. Kulturarvspolitikken er gennem sin bevaringsstrategi forankret bagud i tiden, men gennem sine repræsentationer er den også med til at forme fremtiden.

Derfor vil vi være kulturarvskommune

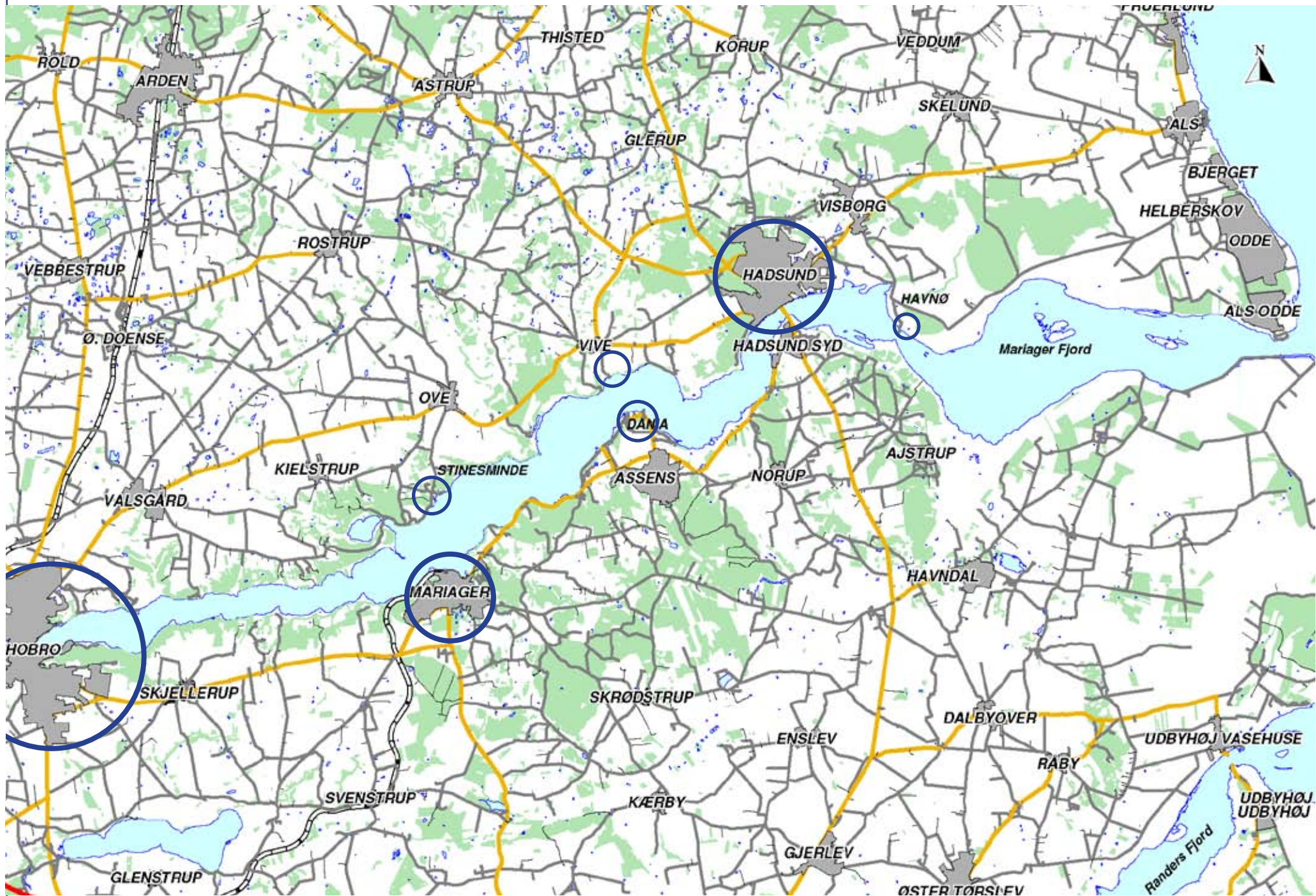
I Mariagerfjord Kommune arbejder vi under overskriften: Et godt sted at bo, leve og arbejde. Det betyder, at vi arbejder på at være en attraktiv bosætningskommune, der kan tiltrække og fastholde borgere og erhvervsliv. Vi ønsker at bruge kulturarvsprojektet til at arbejde med kulturarv som en strategisk ressource i kommuneplanen og på den måde sikre, at Danmarks Smukkeste Fjord får en tydeligere fjordprofil både indadtil og udadtil.

Mariagerfjord Kommune ønsker at være en af Danmarks nye kulturarvskommuner, fordi vi ønsker at forvalte vores faste kulturarv så ansvarligt som muligt. Vi har blik for den enorme betydning, kulturarven har som sammenhængsfaktor i vores nye kommune, men vi har også blik for den magt, der ligger i at udvælge og forvalte den faste kulturarv. Vi ønsker derfor konsulentbistand til at sikre, at dette gøres så ansvarligt og visionært som muligt.

Projektidéen indeholder to dele, der samlet skal sikre kommunens fjordfokus:

- 1) Udarbejdelsen af et fjordatlas. Fjordatlasset er en registrering og en analyse af områdets kulturmiljøer og deres indbyrdes relationer. Udarbejdelsen af et fjordatlas vil fokusere på fjordens betydning indadtil som sammenhængsfaktor, vil sikre den historiske forankring og styrke den kommunale identitet.
- 2) Udarbejdelsen af en fjordstrategi. Fjordstrategien er en samlet analyse og vurdering af oplevelsesrummet Mariager Fjord. Fjordstrategien vil fokusere på udviklingsmuligheder i fjordatlassets analyser og operere med fjorden som kommunikationsværktøj. Fjordstrategien vil rette blikket mod fjordens betydning udadtil og dens betydning i markedsføringsammenhæng.

Fjordatlas

- en kortlægning af de kulturhistoriske spor

Der var engang, hvor vand var den bedste transportvej, og hvor vand bandt lande og regioner sammen. I dag er det modsat. I den almindelige praktiske dagligdag oplever vi, at vandet deler kommunen. Vores idé med fjordatlasset er at afdække fjordens betydning for området og at bruge den historiske forankring til et øget fjordfokus. Fjordens kulturhistoriske betydning har ikke tidligere været et fokuspunkt på tværs af de gamle kommunegrænser, og vi har derfor oplevet at vandet skiller os frem for at samle. Med udviklingen af et fjordatlas ønsker vi at fokusere på fjordens sammenhængskraft. Ikke ved at asfaltere vandet, men ved at styrke fortællingen om fjorden og bruge den historiske forankring til at styrke identiteten. Fjordatlasset skal have fjorden som fokuspunkt og skal orientere sig omkring fjordens betydning for det liv, der leves omkring fjorden.

Fjordatlasset skal indeholde

- 1) Byroller og havnemiljøer
- 2) Kulturlandskabet
- 3) De kystnære kulturmiljøer

Formålet er at afdække områdets fælles historie og indbyrdes relationer og at belyse de spor, der i tidens løb er sat på tværs af vandet. Fjordatlasset skal bruges som strategisk ressource i kommuneplanen og være med til at sikre et fælles fjordfokus.

Byroller

Der har igennem historien været strid og konkurrence mellem fjordbyerne. Den ene bys fremgang har betydet tilbagegang for en anden, og det har fra middelalderen og til i dag ført til megen konkurrence byerne imellem. Med etableringen af Mariagerfjord Kommune har vi på tværs af seks gamle kommuner skullet finde sammen rundt om fjorden. I den sammenhæng er fjorden som sammenhængsfaktor afgørende for, hvordan den integrationsproces lykkes. Indtil nu er det gået godt, men vi ønsker at bruge kulturarvsprojektet til at fokusere på fjorden ved at bruge kulturhistorien til at styrke bevidstheden om egnens historie. Ved at udarbejde et fjordatlas, får vi byerne forankret til fjorden. Det vil synliggøre den lighed, der er imellem byerne, men det vil mest af alt fremhæve byernes forskellighed og vil dermed hjælpe til at afklare deres indbyrdes roller. Et fjordatlas vil med andre ord styrke byernes forskellige identiteter og vil have stor betydning for de folk, der bor her.

Hobro - vikingebyen

Hobro ligger i bunden af Mariager fjord, omkranset af høje bakker. Fjorden afbrydes af en landtange, der afgrænser den inderste del af fjorden fra Hodal bæk. På denne landtange opstod middelalderbyen Hobro (broen over Ho), for her var det muligt at passere over tunneldalens vandflader. Det vides ikke, hvor gammel Hobro egentlig er. Vikingeborgen ved Fyrkat vidner om aktivitet i vikingetiden, men selve Hobro by er først fra middelalderen. Fund af et Sct. Knuds gildesegl kan med stor sandsynlighed datere Hobro som købstad allerede omkring år 1300. Byen lå godt på den nord-syd-gående landevej og med mulighed for udskibning. Den gode placering blev udfordret, da der blev anlagt et nonnekloster i Mariager. Det gav et stort indhug i oplandshandlen, og i senmiddelalderen var Hobro en af Danmark mindste og fattigste købstæder. Efter reformationen gik udviklingen i Mariager i stå, og bolden blev igen spillet tilbage til Hobro. Under den tidlige industrialisering oplevede Hobro en enorm vækst. Brændevinsbrænderiet, tobaksfabrikken, jernstøberiet og bryggeriet havde gunstige tider. Der kom jernbane, teglværk, gasværk og værft, og erhvervshavnen blev etableret. Senere er den aktive erhvervsstrategi fortsat, og med sin centrale placering på motorvejsnettet er denne udvikling stadig i fuld gang.

Projektidé:

Områdefornyelse af havnen med etableringen af et Maritimt Kompetencecenter

Hobro havn er blandt de industriudpegninger, der er med på Kulturarvsstyrelsens industrihistoriske danmarkskort. Havnen rummer et stort antal bevarede bygninger, strukturer og relaterede funktioner, såsom skibsværft og gasværk og er dermed en velbevaret repræsentant for den industrialiserede erhvervshavn i en mindre dansk provinsby. På nordsiden af havnen er den gamle erhvervshavn stadig aktiv med coastere, der giver liv og en speciel atmosfære. Ved syd-kajen er der bevaret et autentisk miljø med et stort antal pakhuse, en silo, jernbanespor, den tidligere toldbod, et gasværk og et gammelt træskibsværft. I relation til kulturarvsprojektet ønsker vi at fokusere på havnemiljøet i Hobro og på forbindelsen mellem havnen og byen. Vi ønsker at gennemføre en områdefornyelse af havneområdet og i tråd med kulturarvsprojektets ånd at bruge kulturarven som en udviklingsressource.

Idéen er at udvikle området med det gamle træskibsværft som generator. Værftet har eksisteret siden i 1849 og er stadig aktivt. Vi ønsker at etablere et Maritimt Kompetencecenter i relation til værftet. I denne forbindelse betragtes hele havnemiljøet som et oplevelsesrum,

og det har et enormt potentiale. Vi ønsker at bruge kulturarvsprojektet og de konsulenter, vi har tilknyttet til at udvikle dette potentiale og at gøre udviklingen af Danmarks første maritime kompetencecenter til kulturarvsprojektets fyrtårn. Der kunne for eksempel etableres faciliteter til skoletjeneste, maritim børnehave, fiskerestaurant, små boder, røgeri, træskibslaug, tursejls på fjorden og kursuscenter. Værftet skal desuden fungere som et kompetencecenter for det klassiske skibshåndværk og som et åbent, arbejdende værksted, der skal være med til at sikre den danske maritime kulturs overlevelse. Vi har været i dialog med en række interessenter og er overbeviste om, at en områdefornyelse med realiseringen af et Maritimt Kompetencecenter, vil have et enormt udviklingspotentiale. Det vil betyde arbejdspladser og liv på havnen og det ville være et sted, hvor der ville være muligt at bruge stedets egen historie i udviklingen af et nyt havnemiljø. Med kulturhistorien som ressource kan vi koble nyt og gammelt, så området fortsat udvikles og ikke fryses fast i et billede af fortiden.

Mariager - rosernes by, en middelalderlig tidslomme

Mariager ligger på sydsiden af Mariager Fjord. Man ved ikke nøjagtigt, hvornår den by, der senere blev til købstaden Mariager, blev dannet. Byens placering ved fjorden taget i betragtning, er det sandsynligt, at der tidligt har ligget en landsby hér. Skulle man fra Randers og mod nord, krydsede man fjorden dér, hvor Mariager ligger i dag. Landsbyens beboere har derfor haft indtjeningsmuligheder ved færgefart samt adgang til agerbrug, skov og fiskeri. Mariager opstod som bysamfund i forbindelse med grundlæggelsen af det store Birgittiner nonnekloster i 1446. Klosteret var et af Danmarks rigeste, og beboerne på det nye kloster havde brug for en række ydelser, og det trak håndværk og handel til byen og dannede grundlag for en øget omsætning. Klosteret fik en række købstadslignende privilegier, og blev derfor hurtigt en konkurrent til den nærliggende købstad Hobro. Især kalkforekomsterne i undergrunden og den naturlige havn gav byen et godt økonomisk grundlag. Mariager var områdets magtfulde by i senmiddelalderen, hvilket også ses ved at byen har lagt

navn til fjorden, men efter reformationen mistede klosteret sin betydning, og det blev svære tider for den lille købstad. Byen oplevede et lille opsving i 1800-årene, men den industrielle udvikling i byen forblev begrænset, og Mariager stod i stigende grad i skyggen af Hadsund, der var den foretrukne overfartsby og desuden forbundet med jernbanenettet.

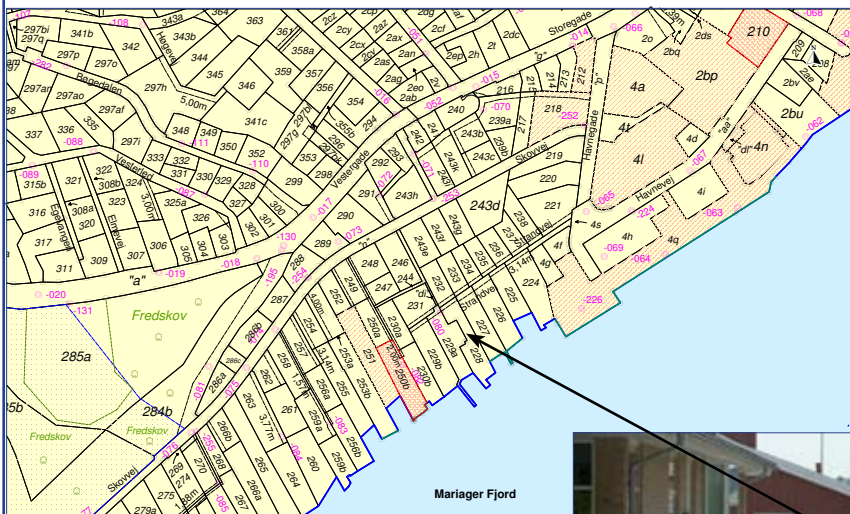
I 1900-tallet var Mariager en lille by og med opførelsen af Hadsundbroen i 1904 gik udviklingen i Mariager næsten helt i stå, og byen genvandt aldrig sin status som egnscenter. Til gengæld er byens idylliske beliggenhed og velbevarede købstadsmiljø blevet en stor turistattraktion. Ikke mindst betegnelsen Rosernes By har slået byens navn fast som turistby. Bykernen er velbevaret med små skæve huse, toppede brosten og et væld af roser. Især er bymiljøerne i klosterkvarteret et udtryk for, at den lille købstad har sovet tornerosesøvn. Under flere af husene er der middelalderlige kældre, der står helt oprindeligt. Dette er meget sjældent og ville være oplagt at få registreret og bevaret i en bevarende lokalplan. Den gamle købstad er kommunens største kulturhistoriske turistattraktion. I kommuneplanen arbejdes der med byroller, og i den forbindelse kunne det være spændende at undersøge, hvorvidt Mariager kunne certificeres til at blive "slowcity". Det ville være helt i tråd med byens autentiske præg og ville være et aktiv i turistsammenhæng.

Projektidé:

Områdefornyelse af havnen; rekreativt fokus og kobling af havn og by

Mariager erhvervshavn er adskilt fra byen af Fjordgade, der i 1980'erne blev etableret som en to-sporet hovedindfaldsvej med meget trafik og fremstår som en barriere mellem havn og by. Havnearealerne har en turbulent historie. De er for en stor dels vedkommende opfyldt i 1900-tallet, hvor havnen fungerede som affaldsdepot og har længe været byens bagside. I dag er indu-

strien på havnen næsten afviklet, og der er kun enkelte aktive virksomheder tilbage. I stedet er de rekreative anvendelser vundet frem i form af lystbådehavn, grillbar, iskiosk, hjuldampersjals, veteranjernbane og oplevelsescenteret Danmarks Saltcenter. Det særlige ved Mariager erhvervshavn er, at der ikke er opført store bygningsmasser som siloer og lignende, og området rummer et enormt potentiale. Med en områdefornyelse af Mariager Havn ønsker vi at udarbejde en kulturhistorisk analyse af havnen, der vil sikre at et kommende områdefornyelsesprojekt har et kulturhistorisk sigte. Havnen ligger i tilknytning til Mariager bymidte, og dens fremtid er knyttet til de bymæssige strukturer. Områdefornyelsen skal også sikre et rekreativt havnemiljø med fokus på kulturhistorien samt en bedre adgang til middelalderbyen, der i dag er næsten skjult, når man opholder sig på havnen. En udvikling af Mariager havn som en rekreativ og kulturhistorisk oase vil have afgørende betydning for byen. Mariager er i forvejen dén af fjordbyerne, der tiltrækker flest turister. Ved at udvikle havnen vil man dels skaffe nye arbejdspladser, men man vil også etablere fjordnære oplevelsesrum, der forbinder havnen og byen, og som vil være til glæde for lokale og turister.

Hadsund - en af de nye byer

Hadsund er opstået omkring et gammelt færgeleje på nordsiden af fjorden - lige der, hvor landskabet bugter sig, og fjorden er smallest. Færgelejet forbandt landevejene til Hobro og Aalborg med vejforbindelse til Mariager og Randers. Hadsund er beliggende i overgangen mellem det flade landskab, der kendetegner indsejlingen til Mariager Fjord, og det kuperede terræn, der rejser sig inde i landet. Lokaltiteten Hadsund har i århundreder været benyttet som færgehavn, men byen Hadsund

opstod først i 1800-tallet, da man fik lov at afholde kornmarked ved færgestedet. Byen opstod, fordi der var langt til de eksisterende købstæder og derfor brug for en lokal handelsplads. Kulturmiljøets overordnede strukturer, først og fremmest havneanlæggene og bro og gadeforløbene, må karakteriseres som velbevarede, og det ses dermed endnu, at byen er vokset frem rundt om havnen og de landeveje, der førte ned til det gamle færgeleje. Kulturmiljøet repræsenterer fremvæksten af de såkaldt "nye byer" i løbet af 1800-tallet. Hadsund adskiller sig fra de resterende nye byer ved ikke at være udsprunget af jernbanen, men derimod af det gamle færgested og de tilhørende landeveje.

Projektidé: At afdække og udnytte Hadsunds fjordhistorie

Hadsund er den af kommunens fjordbyer, der har den svageste historiske forankring. Ved at realisere et fjordatlas med definerede byroller kan der laves om på det. I Hadsund ønsker vi at afdække byens fjordhistorie. Der er en række fysiske spor i byen, der kan være med til at afdække det historiske Hadsund. Vi ønsker at bruge projektet til at afdække og formidle disse spor. To eksempler på spor: 1) Tomme engarealer: Hadsund blev anlagt på de skrænter, der rejste sig på det lave engareal ned mod fjorden. Dette karakteristiske engareal, der adskiller byen fra fjorden er stadig rimelig velbevaret. Ved at bruge kulturarven som strategisk ressource, vil vi have mulighed for at belyse kvaliteten i disse områder i stedet for at plastre dem til med dyre boliger. 2) Fiskerstier: I området nord for lystbådehavnen er der nogle fiskerstier, der fortæller områdets historie. Her boede fiskerne og skulle have adgang til kysten for at kunne ordne net mm. De små stier løber vinkelret på gaderne og forbinder dermed husene med vandet. Stierne er et vidnesbyrd om byens kystnære relationer og giver desuden et meget fint indtryk, når man færdes i kvarteret fordi byen her på meget udansk vis ikke vender ryggen mod vandet. Vi ønsker at udarbejde en bevarende lokalplan, der sikrer, at stierne ikke bliver sløjfet. Udfordringen i Hadsund bliver at afdække byens historie, formidle den og sikre den i kommuneplanen med et fjordatlas.

Kulturlandskabet

Mariager Fjord er lang og smal. Den skærer sig næsten 42 km ind i landet og er skabt som en tunneldal under sidste istid. I

den ydre del af fjorden bugter sejllrenden sig mellem lavvandede områder med talrige unikke og fredede naturområder. Længere inde rejser landskabet sig, og her er det stejle skråninger, der omkranser fjorden. Livet omkring og med fjorden og fjordlandskaberne har sat sig mange spor i området. Fra middelalderens kalk- og teglbrænding over senere tiders cementindustri til nutidens saltproduktion. Den fortælling kommer i dag meget tydeligt - og meget smukt - til udtryk i kulturlandskabet omkring fjorden. De er alle repræsentanter for det vilkår, at området giver adgang til råstoffer og mulighed for eksport via fjorden. Områdets mange gravhøje og køkkenmøddinger viser, at det altid har været attraktivt at bosætte sig ved vand. Senere er det den tidlige industrialisering, man kan se i landskabet. I senmiddelalderen var der tale om et sandt kalkeventyr i området, hvor stort set alt det kalk, der blev brugt i Danmark kom fra Mariager Fjord. Mariager Fjords undergrund er med andre ord repræsenteret i størstedelen af Christian d. 4.'s store prestigebyggerier i København ligesom teglstenene til Kronborg også kom her fra egnen. Både teglproduktion og kalkbrænding har krævet meget brændsel, og kystområderne langs fjorden blev derfor skovet. Den senere cementindustri har med sine enorme kridtgrave også haft stor betydning for kulturlandskabet.

Dette er blot eksempler på fjordens betydning for industrihistorien og industriens betydning for kulturlandskabet. Mariager Fjord er underlagt en række miljø- og planmæssige love, mens kulturlandskabet ikke har spillet en central rolle i de gamle fjordkommuner, men det ønsker vi at lave om på med udarbejdelsen af et fjordatlas.

De kystnære kulturmiljøer

Langs fjorden er der en række små samfund, hvor kystkulturen stadig er meget tydelig. Disse er på mange måder den anden side af fjordens industrihistorie. **Stinesminde** ligger

på nordsiden af fjorden midt imellem Hobro og Hadsund. Landsbyen var hjemsted for teglværkets arbejdere. Teglværkerne blev altid placeret lidt væk fra de store byer på grund af brandfaren og gerne ned til vandet, så teglen kunne skibes væk. Teglværksarbejderne kunne dermed også ernære sig ved fiskeri uden for sæsonen. Værket findes ikke mere, men den lille ladeplads og kulturmiljøet ved Stinesminde er utrolig velbevaret og er et eksempel på en landsbybebyggelse, der udspringer af fjorden. **Vive Havn** på fjordens nordside er anlagt på kongelig befaling. Man havde fældet alt træ på fjordens sydside og havde derfor brug for en udskibningshavn på nordsiden. Der er ingen landsbybebyggelse i relation til havnen, men der er et bevaret havnemiljø, der har fungeret som udskibningshavn. **Havnø Mølle** øst for Hadsund er også et eksempel på fjordens betydning. Møllen blev opført i 1852 med henblik på udskibning af korn til Norge. Møllen er flot restaureret og meget bevaringsværdig. **Dania** ved Assens er udpeget af Kulturarvsstyrelsen som bevaringsværdig industrihistorie og repræsenterer områdets massive cementeventyr. Produktionsanlægget udgør i sammenhæng med boligerne og det omgivende kulturlandskab et industrimiljø med stort formidlingspotentiale og med mange muligheder for at bruge området til nye formål.

Registreringen af de små kulturmiljøer og analysen af de spor, der har været imellem dem, skal bruges til at sikre at områderne udvikles med det kulturhistoriske sigte for øje. Men det skal også danne grundlag for projektets anden del: Fjordstrategien, der forholder sig til fjorden som en udviklingsressource.

Fjordstrategi

- en analyse af fjordens oplevelsesøkonomiske potentiale

Mariager Fjord rummer en unik natur; et kulturlandskab, der bærer præg af at mennesker til alle tider har bosat sig ved vand. Fjordlandskabet afslører, at fjorden har spillet en afgørende rolle i folks liv. Den har været deres levebrød og deres kontakt med omverdenen. Sådan er det ikke mere. Der er stadig industri langs Mariager Fjord, men folk der bor her har ikke længere fjorden som arbejdsplads, og fjorden har ingen praktisk betydning i vores dagligdag ud over, at

den er i vejen, når vi færdes i området, og at den er pæn at kigge på. Forholdet til fjorden har dermed ændret sig fra nødvendighed til nydelse. I dag spiller fjorden hovedsageligt en rolle som et rekreativt rum, og heri ligger et stort udviklingspotentiale. Kommunen skal gøre oplevelsen og brugen af vandet til en del af hverdagen og fællesskabet i Mariagerfjord Kommune, så vi kan få folk, der bor her til at føle et tilhørsforhold til fjorden. Men den er også et stort aktiv i turistsammenhæng. Begge dele kræver, at fjorden er tilgængelig. En kortlægning af den offentlige adgang til vandet viser, at det meste af kystlinjen langs Mariager Fjord ikke er tilgængelig. Vejnettet og fjorden er mange steder adskilt af produktionslandskaber, byerne har kun delvist adgang til havnearealerne og lange strækninger i det åbne land er helt afskåret fra fjorden. Det er kun mellem Mariager og Hadsund, der er en sammenhængende infrastruktur i nærheden af vandet. Hvis man ikke i højere grad kan komme ned til vandet og kan få lov til med sine sanser at opleve fjorden, bliver den reduceret til en smuk kulisser - en passiv ressource.

Med denne ansøgning ønsker vi at sætte fokus på fjordens betydning for livet ved Mariager Fjord. Ikke kun i form af det smukke uberørte kulturlandskab og sporene efter århundreders levet liv ved fjorden. Men i lige så høj grad ved at se på det udviklingspotentiale fjorden rummer for det liv, der leves i dag. Vi ønsker derfor at udarbejde en fjordstrategi. Det skal være en model for, hvordan fjordlandskabet skal benyttes og beskyttes i en bæredygtig udvikling, og hvordan vi sikrer tilgængelighed ved at arbejde med den infrastrukturelle sammenhæng. Men også ved at udarbejde en strategi for det oplevelsesøkonomiske potentiale, der ligger i at synliggøre fjorden og gøre den til en aktiv ressource i bosætnings- og turistsammenhæng. Vi skal arbejde med fjordens tilgængelighed og ønsker at bruge kommuneplanen til at sikre dette fokus.

Projektide: Den hemmelige fjord skal synliggøres

De lokale og lystfiskerne kender de få hemmelige veje ned til de små kulturmiljøer langs fjorden, og i områdets turistmateriale er der beskrevet turforslag til flere af de kulturhistoriske perler, men der findes ikke nogen overordnet strategi for, hvordan fjorden skal gøres mere tilgængelig. Vi ønsker derfor i relation til fjordatlasset at udarbejde en fjordstrategi. Det skal være en model for, hvordan fjordlandskabet skal benyttes og beskyttes i en bæredygtig udvikling, og hvordan vi sikrer tilgængelighed ved at arbejde med den infrastrukturelle sammenhæng. Men også ved at udarbejde en strategi for det oplevelsesøkonomiske potentiale, der ligger i at synliggøre fjorden og gøre den til en aktiv ressource i bosætnings- og turistsammenhæng. Det skal blive lettere at komme ned til fjorden, og når man er der, skal den kulturhistoriske dimension formidles. På den måde gøres fjorden til et aktiv og til et oplevelsesrum med uanede muligheder for lokale såvel som for turister.

1) Audioguide

Idéen er at opsætte et netværk af audiostandere langs fjorden. Standerne skal falde ind i fjordlandskabet, men skal være nemme at finde. På standeren skal der være et telefonnummer. Man ringer til nummeret på standeren og en indtalt besked fortæller lidt om kulturhistorien på stedet. Det skal være muligt at vælge flere sprog. Teknikken er moderne, informationen er nem at betjene og kobler kulturmiljøerne med moderne teknologi.

2) Iscenesatte spor

Fjordlandskabet kunne gøres tilgængeligt ved at etablere stisystemer i det eksisterende landskab. Stierne skal dels fungere som adgangsveje for gående og cyklister, men skal også være med til at iscenesætte landskabet ved at understrege og synliggøre stedets karakter for eksempel ved hjælp af udformning og materialebrug som træ eller beton. Stierne skal på den måde tilføre noget mere til naturoplevelsen end blot det at gå på en trampet sti og skal danne spor mellem steder med kulturhistorisk potentiale.

3) Fjorden rundt

Idéen er at etablere et netværk af udstyrsbaser, hvor man kan leje forskellige typer transportmidler til færdsel i fjordlandskabet. Det ville dermed være muligt at cykle en strækning for derefter at sejle kano, vandre, ride, sejle med sejlbåd eller løbe på rulleskøjter. Et netværk af udstyrsbaser ville gøre det muligt at planlægge lange eller korte ture rundt om fjorden. Kommunen rummer varierede overnatningstilbud, der ville passe til et sådant tilbud.

Til sidst

Mariagerfjord Kommune håber med denne ansøgning at blive én af landets kulturarvskommuner og at få konsulentbistand til at navigere i den kulturelle arv, så vi får større mulighed for at forvalte kulturarven visionært og ansvarligt. At bære titlen kulturarvskommune vil sikre kommunens kulturhistoriske fokus. Det vil hjælpe med til at afdække kommunens udviklingspotentiale, det vil opbygge og støtte den kommunale identitet og være med til at realisere vores vision om at Mariagerfjord Kommune skal være et attraktivt sted at bo, leve og arbejde.

Et tværfagligt projektnetværk med visioner og skæve ideer

Projektnetværket er sammensat af fagpersoner på tværs af kommunen samt et bredt spekter af rådgivere og ressourcepersoner. Projektnetværket rummer meget forskellige og kompetente personer, der har blik for kulturhistorien som udviklingsredskab. Mariagerfjord Kommune er dermed godt rustet til at realisere projektets vision: Udarbejdelsen af et fjordatlas og en fjordstrategi. Der skal etableres en faglig styregruppe, der skal sikre projektets faglige indhold og holde fokus i processen. Denne styregruppe nedsættes inden opstartworkshoppen.

Mariagerfjord Kommunes fagfolk

Jørgen Basballe: Chef for Teknik og Miljø i Mariagerfjord Kommune. Har det overordnede ansvar for gennemførelsen af kommuneplanen. Skal fungere som projektleder.

Jesper Vrå Andersen: Afdelingsleder for Plan og Byg i Mariagerfjord Kommune. Ansvarlig for byfornyelsesprojekterne.

Simone Christensen: Arkitekt og ansat som byplanlægger ved Mariagerfjord Kommune. Projektleder på havneprojekterne.

Allan Hassing: Fysisk planlægger ved Mariagerfjord Kommune. Har fokus på udviklingen af byroller.

Rita Mortensen: Fysisk planlægger ved Mariagerfjord Kommune og ansvarlig for kulturarvselementerne i kommuneplanen.

Joan Kamstrup: Chef for Kultur og Fritid i Mariagerfjord Kommune. Har fokus på fjordens rekreative aspekter og turistinteresserne.

Marie Garsdal Brøsted: Udviklingskonsulent ved Mariagerfjord Kommune. Har været primus motor på ansøgningen og skal være med til at varetage den formidlingsmæssige del af kulturarvsprojektet.

Eksterne fagfolk

Rikke Juul Gram: Landskabsarkitekt ved Schønherr Landskab. Vi ønsker landskabsarkitekter som konsulenter fordi vi ønsker en kortlægning af det samlede fjordlandskab og de sammenhænge og spor der er i det. Schønherr Landskab har stor erfaring i at arbejde i spændingsfeltet mellem tradition og fornyelse og har desuden et skarpt blik for kulturhistorien. Schønherr skal desuden stå for processtyringen og sikre det overordnede fjordfokus.

Eva Holdgaard Jensen: Arkitekt ved Exners Tegnesteue. Exners Tegnesteue har en stærk profil indenfor restaurering og nybygninger i historiske miljøer og evner dermed at lade fortiden tale, men nutiden leve. De har desuden bred erfaring i at samarbejde med Kulturarvsstyrelsen.

Peter Kvistgaard: Er turisme- og oplevelsesforsker ved Aalborg Universitet. Peter Kvistgaard arbejder med oplevelsesøkonomi og kan være med til at afdække området udviklingspotentiale med blik for turisme og bosætning. Han har desuden bred erfaring med lokale turismeprojekter og udviklingsopgaver og har tidligere været med i kulturarvskommune-processen i Haderslev.

Lise Andersen: Museumsinspektør ved Hadsund Egns Museum. Har i en årrække arbejdet med egnens fjordkultur og har et bredt kendskab til de lokale kulturmiljøer.

Morten Pedersen: Museumsinspektør ved Nordjyllands Historiske Museum. Har tidligere lavet kulturmiljøvurderinger i Mariagerfjord Kommune og har erfaringer med at koble kulturarv og kommuneplan fra kulturarvsprocessen i Aalborg Kommune.

Hanne Thomsen: Museumsleder på Gasmuseet i Hobro. Kompetencer inden for industrihistorie og formidling.

NB: Referencerne fra Schønherr og Exner fykder meget. Derfor har vi sendt dem som selvstændige filer.

Kulturarvskommunenetværk

Kommunens netværksgruppe er sammensat af folk fra Teknisk Forvaltning, Kultur og Fritid og fra Plan og Udvikling.

Jørgen Basballe, Direktør for Teknik og Miljø, Jesper Vrå Andersen, Afdelingsleder for Plan og By, Joan Kamstrup, chef for Kultur og fritid og Marie Garsdal Brøsted, udviklingskonsulent fra Plan og Udvikling.

Projektets organisering

Jørgen Basballe er projektansvarlig.

Marie Garsdal Brøsted er kontaktperson.

Ndr. Kajgade 1, 9500 Hobro. Telefon 97 11 30 16.

E-mail: magbr@mariagerfjord.dk

Marie Garsdal Brøsted har forestået ansøgningsprocessen.

Dav Jacobsen har lavet layout.

Budget:

Aktiviteter	Overslag	Ansøgt beløb	Kommunens andel
Workshops om Kulturav	50.000	30.000	20.000
Analyser af fokusområder	200.000	150.000	50.000
Vurdering af udviklingspotentiale	140.000	100.000	40.000
Ekstraordinært arb. i komm.plan	175.000	45.000	130.000
Borgerrettede arrangementer	100.000	25.000	75.000
Evaluering og afrapportering	110.000	35.000	75.000
Layout og tryk	80.000	50.000	30.000
Processtyring og diverse	95.000	65.000	30.000
I alt	950.000	500.000	450.000

Tidslinje på projekt kulturarvskommune Mariagerfjord, 2008 - 10:

Juni	Mariagerfjord Kommune bliver kulturarvskommune. Formidling til borgere og presse.
Juli	Workshop. Projektnetværk samles, diskuterer metoder og værktøjer. Styregruppe nedsættes.
September	Analyse, byroller.
Oktober	Analyse, kulturlandskab.
November	Analyse, kystnære kulturmiljøer. Intern workshop og vidensdeling i styregruppen. Pressen orienteres.
Januar	Afslutning af analyse. Udarbejdelse af fjordatlas.
Februar	Erfaringsopsamling. Vurdering af metoder og værktøjer.
Marts	Oplæg fjordatlas.
April	Midtvejsworkshop m. gennemgang af fjordatlas. Presse. Netværksmøde ml. kulturarvskommuner. Metoder og strategier drøftes.
Maj	Analysen af oplevelsesrummet Mariager Fjord. Presse om resultaterne.
Juni	Vurdering af udviklingspotentiale. Fjordstrategien fremlægges. Kommuneplan sendes i offentlig høring.
September	Intern workshop og vidensdeling.
Oktober	Sidste frist for ændringer i kommuneplanen.
November	Fjordatlas og fjordstrategi publiceres. Pressen orienteres.
December	Kommuneplanen publiceres.
Januar	Idékatalog for oplevelsesøkonomi.
Februar	Offentligt temamøde om kulturarv og storytelling.
Marts	Afrapportering af projektet i delprojekter. Pressen orienteres.
April	Afvikling af projektperspektivering.
Maj	Netværksmøde ml. kulturarvskommuner: Metodeevaluering og procesbeskrivelser.
Juni	Afrapportering af modelprojektet. Fælles notat fra de fire kulturarvskommuner.

Tidsplan og milepæle

Projektets tidsramme er to år fra juni 2008 til juni 2010. Kommuneplanen skal godkendes inden udgangen af 2009. Det betyder, at projektets første halvdel vil fokusere på realiseringen af et fjordatlas således, at analyserne kan nå at blive indarbejdet i kommuneplanen. Projektets anden halvdel vil have et større fokus på formidlingen og udarbejdelsen af en fjordstrategi. Igenem hele projektet er det centralt at sikre en god formidling til kommunens borgere, så kulturarvsprojektet får lokal forankring.

